

Бібліографічний список

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Україна увійшла до дев'ятки найменш заможних країн — GfK. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://economics.unian.net/ukr/news/153214-gfk.html>
3. Рівень безробіття: два показники — два поняття. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.dcz.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Яблоновский Д. Платежные карты Украины: цели использования и демографический портрет. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.gfk.ua/>
6. Климчук А. Фінансова грамотність населення України залишає бажати кращого/ [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: / <http://business-territory.com/articles/>

Стаття надійшла до редакції 29 травня 2013 р.

УДК 336.77

А. О. Лукашенко,

аспірант кафедри менеджменту банківської діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РОЗВИТОК ФІНАНСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто сучасний стан реалізації та джерела фінансування проектів у сфері альтернативної енергетики в Україні та світі. Досліджені головні аспекти у розвитку електроенергетики та визначені переваги, що отримують інвестори від вкладання коштів у «зелені» проекти.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: альтернативна енергетика, нетрадиційні джерела енергії, «зелений» бізнес, державне цільове фінансування, «зелений» тариф, екологічне кредитування, інтернет-банкінг.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются текущее состояние реализации и источники финансирования проектов в сфере альтернативной

енергетики в Украине и мире. Исследованы главные аспекты в развитии электроэнергетики и обозначены преимущества, которые получают инвесторы от вложения средств в «зеленые» проекты.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: альтернативная энергетика, нетрадиционные источники энергии, «зеленый» бизнес, государственное целевое финансирование, «зеленый» тариф, экологическое кредитование, интернет-банкинг.

ABSTRACT. The article reviews the current condition of implementation and funding of projects in the field of alternative energy in Ukraine and worldwide. The main aspects in the development of electric power industry and the benefits that investors get from investing in «green» projects are investigated.

KEY WORDS: alternative energy, alternative energy sources, «green» business, state funding, «green» tariff, ecological credit, internet banking.

В умовах поширення глобалізаційних зв'язків на усі сфери суспільства загострюється і вплив глобальних проблем на людську життєдіяльність. Одними з найбільш актуальних для усього людства наразі постають проблеми екології та забезпечення сталого розвитку держав, що змушує економічних суб'єктів відмовлятися від використання традиційних джерел енергії на користь нетрадиційних (альтернативних) джерел. Проте, процес виробництва «зеленої» енергії є доволі складним, а проекти у сфері альтернативної енергетики потребують значних капіталовкладень.

Різноманітність суб'єктів, що останнім часом активно беруть участь у фінансуванні проектів у сфері альтернативної енергетики, змушує замислитись над тим, що саме спонукає інвесторів вкладати кошти у такі проекти, адже подібні інвестиції пов'язані з підвищеним ризиком та мають довгі строки окупності.

За останнє десятиліття майже щорічно можна було спостерігати зростання інвестицій у «зелений» бізнес, пов'язаний з впровадженням природоохоронних заходів на підприємствах та виробництвом енергії з альтернативних джерел. Проте, чим більше світова економіка стикалася з кризовими явищами, тим пасивніше фінансувалися екологічні проекти. За останні роки найбільше коштів у цей напрямок інвестували країни Євросоюзу (рис. 1).

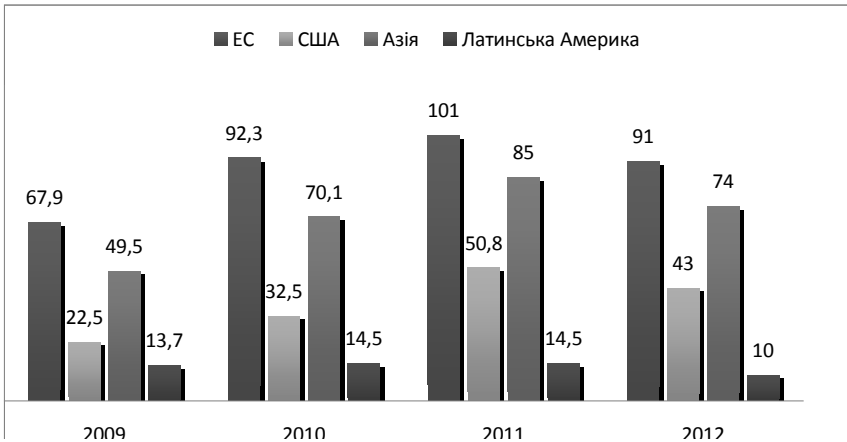

Рис. 1. Інвестиції у нетрадиційну енергетику за регіонами, \$ млрд. [1]

Продовженням прийнятої Європейським союзом у 2010 році стратегії економічного розвитку «Європа-2020», стало затвердження у 2011 році нового документу, що має назву «Енергетична дорожня карта 2050» (Energy Road Map 2050), де відображаються головні аспекти розвитку європейської енергетики до 2050 року. Так, боротьба з глобальним потеплінням залишається найбільш пріоритетним напрямком розвитку, а головна ціль ЄС — до 2050 року скорочення викидів CO₂, як мінімум, на 80 % у порівнянні з 1990 роком. Зазначена ціль реалізується через встановлення планових показників скорочення викидів до 2020, 2030 та 2040 років — на 25 %, 40 % та 60 % відповідно [2].

Всі сценарії, розглянуті в Дорожній карті, припускають істотне скорочення споживання традиційних енергоносіїв. Це стосується, перш за все, вугілля, проте безпосередньо зачіпає й ринки нафти і природного газу. ЄС прогнозує, що до 2050 року частка використання відновлювальних джерел енергії у загальному енергоспоживанні повинна зрости з 10 % до 55 % [3].

Для порівняння, у 2006 році в Україні була затверджена Енергетична стратегія, якою визначаються основні показники розвитку електроенергетики на період до 2030 року (табл. 1).

Таблиця 1

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ ЗА БАЗОВИМ СЦЕНАРІЄМ [4]**

Показники, млрд. кВтг	2010 р.	2015 р.	2020 р.	2030 р.
Виробництво електроенергії, у т.ч.:	210,2	251,0	307,0	420,1
ТЕС	96,4	125,1	129,9	180,4
АЕС	101,2	110,5	158,9	219,0
ГЕС, ГАЕС	12,5	14,6	16,6	18,6
Відновлювальні джерела	0,1	0,8	1,5	2,1

Планується, що обсяги електроенергії, виробленої з відновлювальних джерел, будуть зростати, проте частка такої енергії у загальному об'ємі на 2030 р. становить всього 0,5 %. За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, за 9 місяців 2012 року виробництво електроенергії альтернативними джерелами становить 0,47 млрд. кВтг, що складає 0,3 % від загального виробітку.

Окрім державних стратегій та програм, у фінансуванні «зелених» проєктів важливу роль відіграють комерційні банки, шляхом впровадження власних кредитних програм, спрямованих на здійснення з боку клієнтів заходів з енергозбереження, або через посередницьку діяльність у програмах фінансування «зеленого» бізнесу з боку держави та міжнародних фінансових організацій.

Щорічно агентство Bloomberg визначає топ «зелених» банків світу (табл.2). Кінцева оцінка формується як зважений показник діяльності фінансової установи за двома напрямками — інвестиції в «зелену» енергетику та охорона оточуючого середовища.

Таблиця 2

**РЕЙТИНГ НАЙБІЛЬШ «ЗЕЛЕНИХ» БАНКІВ СВІТУ
ЗА ВЕРСІЄЮ BLOOMBERG [5]**

Загальний рейтинг		Банк	Країна	Інвестиції в «зелену» енергетику, рейтинг	Охорона оточуючого середовища, рейтинг
2012	2011				
1	4	Citigroup	США	2	4
2	1	Banco Santander	Іспанія	7	2

Закінчення табл. 2

Загальний рейтинг		Банк	Країна	Інвестиції в «зелену» енергетику, рейтинг	Охорона оточуючого середовища, рейтинг
2012	2011				
3	22	JP Morgan Chase	США	6	5
4	6	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	3	29
5	21	Credit Suisse Group	Німеччина	1	42
6	18	Goldman Sachs	США	4	32
7	15	Deutsche Bank	Німеччина	9	19
8	16	Mizuho Financial Group	Японія	5	34
9	5	Lloyds Banking Group	Великобританія	11	17
10	10	Barclays	Великобританія	10	37

У минулому році на першому місці знаходився іспанський Banco Santander, але у 2012 році у лідерах опинився американський Citigroup завдяки інвестиціям у вітрову енергетику в Каліфорнії.

Якщо звернутися до історії, перше в світі «зелене» відділення було створено американським PNC в 2002 році. В даний час банк не тільки надає своїм клієнтам можливість отримання кредиту на енергозберігаючі цілі, але і реалізовує ідеї «зеленого офісу» на своєму прикладі. У 2012 році чистий прибуток PNC склав 3 млн. доларів [6].

На сучасному етапі вагому складову «зеленого» банкінгу становить інтернет-банкінг. Щоб економити витрати на обслуговування відділень, банки розширюють онлайн-послуги та можливості банкоматів. Так, до 2014 року Bank of America планує закрити 10 % філій, залучаючи клієнтів до інтернет-банкінгу і АТМ.

Таким же шляхом йдуть Standard Chartered Bank, Bank of China, Scotia bank, що скоротили в 2011 році обсяги споживання паперу на 20—40 % за допомогою автоматизації обміну інформацією між спів-

робітниками і клієнтами, використання електронних звітів і цифрових технологій маркетингу. За даними KPMG International, в країнах, що розвиваються, таких як Україна, вартість операції з клієнтом у відділенні в три рази вище, ніж проведеної через банкомат або інтернет.

Важливу роль відіграє впровадження екологічного ризик-менеджменту у банках, що допомагає не тільки захищати природу, а й самі фінустанови від потенційних збитків. У 2008—2010 роках шість найбільших банків США значно скоротили кредитування компаній, які здійснюють видобуток вугілля методом підривання гірських порід, що не тільки шкодить біосфері, а й викликає ризик неплатоспроможності через високі штрафи [7].

Інтернет-банкінг як складова «зеленого» банкінгу — один з найбільш поширених напрямків, в якому українські банки намагаються наздогнати своїх західних колег. За даними GfK Ukraine, в Україні у 2012, порівняно до 2011 року, рівень користування послугою «клієнт-банк» серед підприємств зріс на 5 п.п. до 75 %, мобільним банкінгом — на 6 п.п. до 23 % [8].

Крім надання послуг з дистанційного обслуговування, деякі банки фінансують реальні проекти у сфері альтернативної енергетики. Так, Укрсоцбанк надав кредит у сумі \$110 млн. енергетичному холдингу ДТЕК на фінансування проекту з будівництва вітряних турбін у Запорізькому регіоні. Промінвестбанк також кредитує вітроенергетику, співпрацюючи з такими компаніями — «Вітряні парки України», «Еко-Оптима», Vindkraft, Konkord Group. У минулому році Ерсте Банк надав \$230 тис. у вигляді кредиту молокопереробній компанії ДП «Ружин-молоко» на купівлю енергозберігаючих технологій [9].

Проте, програми енергозбереження та екопрограми в Україні у більшості випадків фінансуються банками на загальних умовах, оскільки немає надійних економічних стимулів, які б сприяли здешевленню фінансування, як зі сторони кредитних установ, так і зі сторони потенційних позичальників.

Певним чином, подальшому вирішенню проблем підтримки виробників «зеленої» енергії повинна була б сприяти нова редакція Закону України «Про електроенергетику» від 01.04.2013 року. Проте, не все так однозначно. Однією з найголовніших змін у новій редакції є уточнення вимог стосовно мінімальної частки робіт, послуг та товарів українського походження у збудованій станції, щоб така станція змогла продавати електроенергію по «зеленому» тарифу. Якщо зараз така частка складає 30 %, то планується підвищити цей коефіцієнт до 50 %.

Ситуацію ускладнює і той факт, що отримати доступ до енергоринку та продавати туди енергію невеликим гравцям досить складно. Наприклад, нова редакція Закону прямо зобов'язує викуповувати у домогосподарств за «зеленим» тарифом надлишки енергії, виробленої сонячними електростанціями потужністю до 10 кВт, проте механізм такого викупу до кінця не розроблений. А для вітроелектростанцій зі зменшенням потужності зменшується і додатковий коефіцієнт, покладений в основу «зеленого» тарифу [10].

Додаткові складнощі для виробників електроенергії з альтернативних джерел пов'язані з тим, що велика частка таких проектів фінансується з використанням коштів міжнародних фінансово-кредитних установ. А в умовах «прогалін» у законодавстві, таке фінансування ускладнюється через проблеми з розрахунком економічного ефекту від вкладених інвестицій та строків окупності проектів.

Проте, незважаючи на певні труднощі для підприємств з отриманням кредиту від міжнародних фінансово-кредитних установ, останніми широко фінансуються екологічні проекти в Україні. Так, Європейським банком реконструкції та розвитку впроваджені програми фінансування альтернативної енергетики (USELF) та підвищення енергоефективності (UKEEP) в Україні.

Програма USELF є кредитною лінією в обсязі до 50 мільйонів євро, відкритою для сприяння реалізації проектів з використання відновлюваних джерел енергії. Структура USELF забезпечує пряме фінансування малих і середніх проектів безпосередньо від ЄБРР за спрощеним та пришвидшеним процесом схвалення, що знижує операційні витрати [11].

UKEEP являє собою кредитний продукт, розроблений для українських приватних компаній будь-якого сектору економіки, які бажають здійснити інвестиції у розвиток енергоефективності з метою скорочення споживання енергоносіїв. Кредитна лінія програми UKEEP реалізується через послуги банків-посередників, які і надають позики українським приватним компаніям. Наразі роль банків-посередників виконують Укрексімбанк та Мегабанк [12].

За 2012 рік у рамках зазначених програм ЄБРР профінансував понад 20 проектів на суму 320 млн. євро. З них, 13,3 млн. євро отримало СП «Еко-Оптіма» на будівництво вітроелектростанції. Ще 4,1 млн. були надані компанії «Грін Агро Сервіс» на проектування, будівництво та експлуатацію сонячної електростанції у Вінницькій області. Також компанія «Гідропауер» отримала від ЄБРР кредит на будівництво двох малих ГЕС у розмірі 1,3 млн. євро [9].

Окрім ЄБРР, «зелені» проекти в Україні фінансуються також з боку Міжнародної фінансової корпорації, Глобального фонду кліматичного партнерства, Європейського інвестиційного банку, Північного інвестиційного банку та ін.

Екологічна проблема у світі наразі є однією з найбільш актуальних, що спонукає економічних суб'єктів до пошуку та реалізації проектів з енергозбереження та здійснення природоохоронних заходів. На державних та міждержавних рівнях проблеми екології знаходять широке обговорення, що проявляється в укладенні міждержавних угод, затвердженні державних екологічних стратегій та програм, розробці заходів зі стимулювання екологічної активності у громадян та представників бізнесу. Це вказує перш за все на те, що питання забезпечення сталого розвитку країн має соціальне підґрунтя та пов'язане з формуванням здорового довкілля для наступних поколінь.

Надзвичайно важливою залишається роль держави у процесах екологізації усіх сфер людської життєдіяльності. Особливе місце у державному регулюванні цих процесів повинно відводитися стимулюванню екологічних ініціатив серед підприємців та домогосподарств та створення умов для реформування енергетичної галузі шляхом збільшення частки виробництва енергії з відновлювальних джерел.

Можна зробити висновок, що реалізація проектів у сфері альтернативної енергетики дає синергетичний ефект та дозволяє вирішити широке коло питань: покращити екологічну ситуацію у світі; зменшити витрати підприємств та домогосподарств на електроенергію; віднайти нові напрями інвестування для бізнес-структур; розширити набір послуг фінансових установ та, найголовніше, пробудити у свідомості людей відповідальність перед майбутніми поколіннями за стан навколишнього середовища.

Бібліографічний список

1. Cable News Network (CNN). Сайт в мережі Інтернет. — www.us.cnn.com
2. The European Commission's Energy Roadmap 2050, Brussels 15.12.2011.
3. Енергетика України. Сайт в мережі Інтернет. — www.uaenergy.com.ua
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 15.03.2006 № 145-р.

5. Bloomberg Markets' annual lineup of the world's 20 Greenest Banks, 2012.
6. PNC Bank. Сайт в мережі Інтернет. — www.pnc.com
7. Буй Т., Мошенец Е. Молодо, Зелено. // Інвестгазета. — 2012. — № 15. — С. 18.
8. GfK Ukraine. Сайт в мережі Інтернет. — www.gfk.ua
9. Мошенец Е. Увядшие деньги. // Інвестгазета. — 2013. — № 14. — С. 20—21.
10. Закон України «Про електроенергетику» № 575/97-ВР, редакція від 01.04.2013.
11. USELF. Сайт в мережі Інтернет. — www.uself.com.ua
12. UKEEP. Сайт в мережі Інтернет. — www.ukeep.org

Стаття надійшла до редакції 14 червня 2013 р.

УДК 336.73

Є. А. Поліщук, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОБЪЕКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ УЧАСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто механізм трансформації вільних грошових коштів в інвестиційні ресурси. Визначено роль небанківських фінансових установ в цьому механізмі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: небанківські фінансові установи, банки, інвестиційний процес.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрен механизм трансформации свободных денежных средств в инвестиционные ресурсы. Определена роль небанковских финансовых учреждений в этом механизме.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: небанковские финансовые учреждения, банки, инвестиционный процесс.

ABSTRACT. The mechanism of transformation of free cash flow in investment resources is considered. The role of non-bank financial institutions in this mechanism is defined.

KEY WORDS: non-bank financial institutions, bank, investment process.